

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2011)

2ο Πανελλήνιο Συνέδριο: «Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»

Κριτική προσέγγιση της τηλεοπτικής σειράς «Πάτυ η πιο Όμορφη Ιστορία»: Διδακτικό σενάριο με τη συνδρομή του Διαδραστικού Πίνακα

Σ. Σαμαρά

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σαμαρά Σ. (2023). Κριτική προσέγγιση της τηλεοπτικής σειράς «Πάτυ η πιο Όμορφη Ιστορία»: Διδακτικό σενάριο με τη συνδρομή του Διαδραστικού Πίνακα. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 0751–0762. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4898>

Κριτική προσέγγιση της τηλεοπτικής σειράς «Πάτυ η πιο Όμορφη Ιστορία»: Διδακτικό σενάριο με τη συνδρομή του Διαδραστικού Πίνακα

Σ. Σαμαρά

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, sot.sam@hotmail.com

Περίληψη

Αξιοποιώντας τη σύγχρονη επιστημονική άποψη που επιδιώκει τον επαναπροσδιορισμό του γλωσσικού μαθήματος ως μαθήματος κριτικού γραμματισμού, στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης και σε μαθητές/τριες της Ε΄ Δημοτικού του 2^{ου} Πειραματικού Δημοτικού Σχολείου Π.Τ.Δ.Ε.-Α.Π.Θ., μέσω διδακτικού σεναρίου, έγινε απόπειρα κριτικής προσέγγισης της επίκαιρης τηλεοπτικής σειράς «Πάτυ η πιο όμορφη ιστορία». Ειδικότερα μέσα από προφορικές αλληλεπιδράσεις και συνεργατικές πρακτικές επιδιώχθηκε στους μαθητές/τριες η καλλιέργεια κριτικής επίγνωσης του τρόπου που η γλώσσα και η εικόνα στην τηλεοπτική σειρά κατασκευάζουν νοήματα. Επιπλέον συζητήθηκε η επιστημονική έννοια «στερεότυπο», επιχειρήθηκε ο εντοπισμός των κοινωνικών στερεοτύπων που υφέρπουν στο εν λόγω σίριαλ αλλά και η αποδόμησή τους. Οι προφορικές αλληλεπιδράσεις αξιοποιήθηκαν από τα παιδιά ως γέφυρες για τη μετάβαση στο γραπτό λόγο. Η εφαρμογή του παραπάνω σεναρίου υποστηρίχθηκε από τις δυνατότητες του Διαδραστικού Πίνακα και αξιοποιήθηκαν τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα κατά τη συνοικοδόμηση των προφορικών αλληλεπιδράσεων, κατά τη μετάβαση στο γραπτό λόγο αλλά και κατά τη διόρθωση των γραπτών κειμένων.

Λέξεις κλειδιά: Κριτικός Γραμματισμός, Διαδραστικός Πίνακας

1. Εισαγωγή

Στη σύγχρονη ελληνική βιβλιογραφία η επίκαιρη προσπάθεια για τη θέσπιση και τη μετάβαση στο νέο σχολείο των ΤΠΕ συνδέεται α) με την επίδραση των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που βασίζονται στις απόψεις της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου β) με την εξασφάλιση της κοινωνικής συναίνεσης για τις προωθούμενες αλλαγές μέσω πολιτικής χειραγώγησης και γ) με τη δημιουργία ενός μαθητοκεντρικού σχολείου, ανοικτού στην κοινωνία που να βασίζεται στη δράση του εκπαιδευτικού και στο οποίο απαραίτητη προϋπόθεση είναι να πραγματοποιηθεί μία σειρά ριζικών μεταβολών τόσο στις υποδομές όσο και στο καθεστώς λειτουργίας του (Κουστουράκης & Παναγιωτακόπουλος, 2010). Επιπλέον στη σύγχρονη ελληνική βιβλιογραφία επισημαίνεται η άποψη σύμφωνα με την οποία για να απελευθερώσουν οι ΤΠΕ τη δυναμική τους πρέπει να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο καινοτομικών εκπαιδευτικών περιβαλλόντων που να υιοθετούν το παράδειγμα της Κριτικής Παιδαγωγικής (Ντρενογιάννη, 2010).

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω στην παρούσα εργασία επιχειρήθηκε η δημιουργία ενός διδακτικού σεναρίου που ως περιβάλλον μάθησης να έχει θέση σε

ένα σχολείο μαθητοκεντρικό, ανοικτό στους κοινωνικούς προβληματισμούς και το οποίο να επενδύει στην καλλιέργεια της συνειδητής κριτικής επίγνωσης του τρόπου που λειτουργεί η γλώσσα και η εικόνα. Σε ένα τέτοιο σενάριο ο ΔΠ ως εκπαιδευτικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε ώστε τα πλεονεκτήματα της ευελιξίας, της προσαρμοστικότητας (Δημητρακάκης & Σοφός, 2010) και του διαμοιρασμού της πληροφορίας (Tapscott, 2000) που διαθέτει να αξιοποιηθούν για να ενισχυθεί η κατανόηση του κόσμου που προβάλλει η τηλεοπτική σειρά «Πάτυ, η πιο όμορφη ιστορία». Ειδικότερα απώτερος σκοπός τέθηκε να ενισχυθεί στα παιδιά η γνώση σύμφωνα με την οποία τα κείμενα –επομένως και τα τηλεοπτικά δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ουδέτερες δομές που παράγονται από αυτόνομους γράφοντες, αλλά ως μονάδες κοινωνικής δράσης οι οποίες μεταβιβάζουν ιδεολογικά μηνύματα (Kostouli, 2005a) και κατασκευάζουν κοινωνικά στερεότυπα.

2. Θεωρητική Προσέγγιση

Στο Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στο Κυπριακό Δημοτικό Σχολείο το γλωσσικό μάθημα επαναπροσδιορίζεται ως μάθημα κριτικού γραμματισμού. Ως κριτικός γραμματισμός ορίζεται ένα πρόγραμμα με τον οποίο οργανώνεται και διδάσκεται η γλώσσα με στόχο να γίνει κατανοητό πώς μέσα από αυτή μεταδίδονται ή αμφισβητούνται νοήματα που κυριαρχούν στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Ο κριτικός γραμματισμός προτείνει τρόπους επεξεργασίας αυθεντικών κειμένων δίνοντας έμφαση στο πώς τα κείμενα λειτουργούν σε σχέση με την κοινωνική πραγματικότητα – τι ιδεολογικές θέσεις μεταδίδουν και τι υπονοούν (Κωστούλη, 2010). Με την έννοια αυτή το γλωσσικό μάθημα επιδιώκει την καλλιέργεια συνειδητής επίγνωσης του τρόπου που η γλώσσα ανεξάρτητα αλλά και σε αλληλεπίδραση με άλλους σημειωτικούς κώδικες, όπως οι εικόνες, λειτουργεί μέσα σε συγκεκριμένα κοινωνικοπολιτισμικά περιβάλλοντα και σε κοινότητες γραμματισμού. Απώτερος σκοπός της γλωσσικής διδασκαλίας είναι η συνδιαμόρφωση των μαθητών/-τριών σε κριτικά εγγράμματα υποκείμενα, και κατ' επέκταση σε δημοκρατικούς και δημιουργικούς πολίτες, που μπορούν να διαπραγματεύονται κριτικά το δικό τους κόσμο αλλά και τον κόσμο γενικότερα μέσα από τα κείμενα που παράγουν ή καλούνται να επεξεργαστούν (Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας – Θεωρητικό πλαίσιο, 2010).

Στο διδακτικό σενάριο «Κριτική προσέγγιση της τηλεοπτικής σειράς «Πάτυ, η πιο όμορφη ιστορία» που ακολουθεί έγινε προσπάθεια να αξιοποιηθούν οι παραπάνω θεωρητικές θέσεις. Επιπλέον αξιοποιήθηκαν ερευνητικά ευρήματα που αφορούν στις δυναμικές διαδικασίες διαπραγμάτευσης μέσα από τις οποίες μαθητές/τριες και εκπαιδευτικός συνοικοδόμησαν επικοινωνιακά πλαίσια τα οποία λειτούργησαν ως γέφυρες μετάβασης στο γραπτό λόγο (Σαμαρά & Κωστούλη, 2007). Πιο συγκεκριμένα συνοικοδομήθηκαν προφορικές αλληλεπιδράσεις γύρω από το κεντρικό ερώτημα «Πώς μας παρουσιάζει αυτή η τηλεοπτική σειρά τον κόσμο του σχολείου;» οι οποίες αποτέλεσαν τη γέφυρα για τη μετάβαση στο γραπτό λόγο με

θέμα: «Να περιγράψεις το σχολείο στο οποίο διαδραματίζονται τα γεγονότα της τηλεοπτικής σειράς <Πάτυ, η πιο όμορφη ιστορία>. Ποια είναι η γνώμη σου για τον κόσμο του σχολείου όπως αυτός παρουσιάζεται στο σίριαλ; Να αιτιολογήσεις την άποψή σου». Με τη συμβολή των δυνατοτήτων του ΔΠ ο οποίος λειτουργεί ως ένας απεριόριστος πίνακας δημιουργήθηκαν οι συνθήκες ώστε να προ(σ)κληθεί από κοινού συζήτηση, τα παιδιά να συμμετέχουν ενεργά στη διδακτική πράξη και να μπαίνουν σε διαδικασία αναστοχασμού πάνω σε όσα καταγράφηκαν από μάθημα σε μάθημα.

3. Διδακτικό Σενάριο – Ταυτότητα

3.1 Γνωστικό αντικείμενο – Θέμα

Το σενάριο πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης, σε μαθητές/τριες της Ε΄ τάξης του 2^{ου} Πειραματικού Δημοτικού Σχολείου Π.Τ.Δ.Ε.-Α.Π.Θ. και αφορούσε στη γνωστική περιοχή του μαθήματος της Γλώσσας. Όπως και παραπάνω αναφέρθηκε επιχειρήθηκε κριτική προσέγγιση της τηλεοπτικής σειράς «Πάτυ, η πιο όμορφη ιστορία». Το ισχύον ΔΕΠΠΣ προβλέπει την ανάπτυξη γλωσσικών αντιστάσεων στους μαθητές/τριες αυτής της ηλικίας αλλά και την καλλιέργεια κριτικής στάσης τους απέναντι στο λόγο των άλλων όπως επίσης και την ανάπτυξη ικανοτήτων στο μαθητή/τρια ώστε να διακρίνει τη σχέση μεταξύ των προθέσεων του γράφοντος και του είδους λόγου που χρησιμοποιεί. (ΔΕΠΠΣ – ΑΠΣ Ελληνικής Γλώσσας για το Δημοτικό, 2003: 25, 28). Ωστόσο στο παρόν διδακτικό σενάριο έγινε προσπάθεια να αξιοποιηθούν και οι σύγχρονες θεωρητικές θέσεις για τη δημιουργία κριτικών εγγράμματων υποκειμένων όπως αυτές διατυπώνονται στο νέο κυπριακό ΑΠΣ για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής στο Δημοτικό Σχολείο.

3.2 Διδακτικοί Στόχοι

Οι διδακτικοί στόχοι του σεναρίου ως προς το γνωστικό αντικείμενο ήταν α) να διερευνηθεί μέσω της παραγωγής ενός πρώτου γραπτού κειμένου σε τι επίπεδο βρίσκεται η κριτική ικανότητα των μαθητών/τριών της Ε΄ τάξης β) να αναπτυχθεί η συνειδητή επίγνωση του τρόπου που η γλώσσα σε αλληλεπίδραση με το σημειωτικό κώδικα της εικόνας λειτουργεί στο συγκεκριμένο κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον του σχολείου γ) να κατακτηθεί η επιστημονική έννοια στερεότυπο, να εντοπιστούν τα κοινωνικά στερεότυπα που υφέρπουν στο σίριαλ και να αποδομηθούν δ) να αξιοποιηθούν όλες οι προφορικές αλληλεπιδράσεις που συνοικοδομήθηκαν μεταξύ των συμμετεχόντων κατά την τελική παραγωγή γραπτού λόγου και ε) να γίνει από κοινού διόρθωση του γραπτών κειμένων των παιδιών. Ως προς τη χρήση του ΔΠ στόχοι ήταν α) να δημιουργηθεί ενδιαφέρον από τη χρήση του μέσου, β) να εξοικειωθούν τα παιδιά με τη χρήση των βασικών εργαλείων του πίνακα με έμφαση στην πένα, τη σβήστρα και την κουρτίνα αλλά και τη χρήση πέννας με διαφορετικά χρώματα για διάκριση μεταξύ ερωτήσεων, απαντήσεων και νέων εννοιών γ) να χρησιμοποιηθεί η δυνατότητα χρήσης του ως απεριόριστου πίνακα όπου οι ρόλοι εκπαιδευτικού/παιδιού εναλλάσσονται αλλά και η δυνατότητα του μέσου για εύκολη

μετάβαση-πλοήγηση σε διάφορα σημεία του μαθήματος και δ) να αξιοποιηθεί η δυνατότητα του πίνακα για ανάρτηση σε μορφή pdf αρχείων όλων των γραπτών κειμένων των παιδιών και για επί τόπου συζήτηση και διαδραστική γραφή σχολιασμών.

3.3 Οργάνωση της διδασκαλίας - Διδακτική Μεθοδολογία

Οι διδακτικές ενέργειες και οι δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν κατά την εφαρμογή του διδακτικού σεναρίου κατανεμήθηκαν σε ένα μονόωρο μάθημα και τέσσερα δώρα που πραγματοποιήθηκαν μέσα στην Ε΄ τάξη του σχολείου όπου λειτουργεί ΔΠ. Την πρώτη ώρα τα παιδιά κλήθηκαν να παράγουν ατομικά γραπτό λόγο. Τα επόμενα δύο δώρα ακολούθησε η συζήτηση και η σταδιακή καταγραφή της στο ΔΠ είτε από την εκπαιδευτικό είτε από τους μαθητές/τριες. Το τρίτο δώρο, αφού έγινε πλοήγηση - μετάβαση στις προηγούμενες διαφάνειες του πίνακα για ανασύνθεση της γνώσης και αναστοχασμό πάνω σε αυτή, αλλά και χρήση του εργαλείου της κουρτίνας τα παιδιά κλήθηκαν να γράψουν ένα νέο γραπτό κείμενο. Το τέταρτο δώρο τα γραπτά κείμενα των παιδιών μετατράπηκαν σε αρχεία pdf. Στον Η/Υ της τάξης είχε ήδη εγκατασταθεί το λογισμικό PDF-XChange Viewer που διατίθεται ελεύθερα στο διαδίκτυο και αποτελεί ένα πολύ εύχρηστο εργαλείο με το οποίο μπορεί κανείς να προσθέσει σχόλια σε κάθε αρχείο pdf, δραστηριότητα η οποία και έγινε.

Στην παρούσα διδασκαλία η χρήση του ΔΠ από τα παιδιά δημιούργησε τις συνθήκες για τη μετάβαση σε ένα πιο μαθητοκεντρικό μοντέλο διδασκαλίας και ευνόησε μια συνεργατική οικοδόμηση του μαθήματος. Οι μαθητές/τριες εναλλάσσονταν στο ρόλο του χειριστή του ΔΠ και συμμετείχαν στην παράδοση είτε γράφοντας, είτε χρησιμοποιώντας τη δυνατότητα της πλοήγησης-μετάβασης μεταξύ των διαφορετικών σημείων του μαθήματος. Η δυνατότητα αυτή περιόρισε στο ελάχιστο τις παρανοήσεις και διευκόλυνε την εύκολη ανατροφοδότηση αλλά και τον αναστοχασμό γεγονότα που με τη σειρά τους δημιούργησαν μια σφιχτή συνοχή στο μάθημα (Σαμαρά, 2011). Επίσης η χρήση του ΔΠ το τέταρτο δώρο διευκόλυνε την από κοινού ανάγνωση και την από κοινού συζήτηση γύρω από τις μαθητικές παραγωγές γραπτού λόγου. Η συμμετοχή του/της μαθητή/τριας σε τέτοιου είδους διαδικασίες τον καθιστούν ως το κλειδί στη δόμηση της γνώσης .

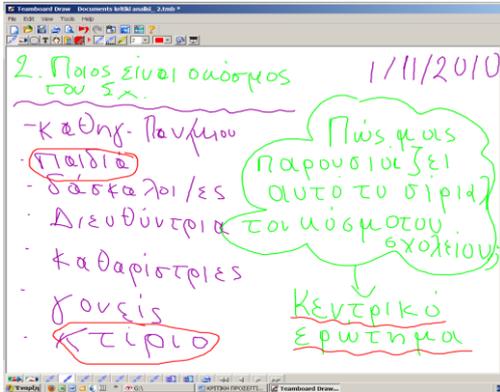
4. Εφαρμογή του σεναρίου

Δραστηριότητες: Την πρώτη ώρα ζητήθηκε από τα παιδιά να παράγουν ατομικά γραπτό λόγο με το εξής θέμα: «Να περιγράψετε μία από τις δύο πρωταγωνίστριες της τηλεοπτικής σειράς 'Πάτυ, η πιο όμορφη ιστορία'». Επιπλέον τους επισημάνθηκε ότι πρέπει να χαρακτηρίσουν την κάθε πρωταγωνίστρια και να διατυπώσουν κρίσεις για την εμφάνιση και τη συμπεριφορά της. Από την ανάγνωση των μαθητικών κειμένων διαπιστώθηκε εμπειρικά (στο παρόν διδακτικό σενάριο δεν επιχειρήθηκε ανάλυση της παραγωγής του γραπτού λόγου με τη συμβολή επιστημονικών εργαλείων. Αυτό αποτελεί στόχο μιας άλλης ανακοίνωσης) ότι τα παιδιά διέθεταν κάποια κριτική

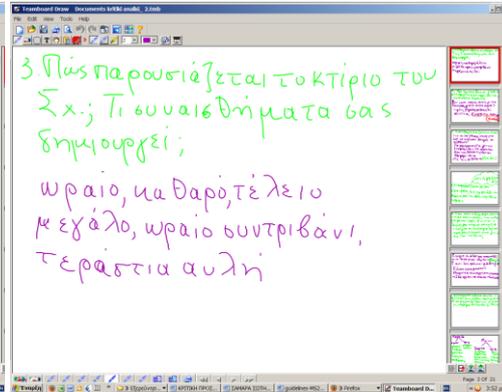
ικανότητα, αλλά πιο επιφανειακή, αφού απέδωσαν χαρακτηρισμούς, χωρίς όμως να τους αιτιολογούν ή να τους ενισχύουν με κάποιο παράδειγμα.

Το επόμενο δίωρο πραγματοποιήθηκε συζήτηση γύρω από το εξής κεντρικό ερώτημα «Πώς παρουσιάζεται σε αυτό το σίριαλ ο κόσμος του σχολείου;». Στους μαθητές/τριες διανεμήθηκαν ατομικά φύλλα εργασίας, το ερώτημα καταγράφηκε στο ΔΠ και αξιοποιήθηκε η δυνατότητα του μέσου για χρήση πένας με διαφορετικά χρώματα για λόγους οπτικοποίησης και διάκρισης αυτού αλλά και των άλλων ερωτημάτων από τις μαθητικές απαντήσεις (Διαφάνεια 1). Από το επόμενο ερώτημα «Ποιος είναι ο κόσμος του σχολείου;» επιλέχθηκαν δύο μικρότερες θεματικές ενότητες –*το κτίριο και τα παιδιά-*, τοποθετήθηκαν σε κόκκινο κύκλο (Διαφάνεια 2) και έγιναν αφορμή για τα τέσσερα επόμενα ερωτήματα «Πώς παρουσιάζεται το κτίριο του σχολείου; Τι συναισθήματα σας δημιουργεί;», «Πώς παρουσιάζονται γενικά στα σίριαλ οι χώροι εργασίας, τα σπίτια, τα παιδικά δωμάτια;», «Γιατί παρουσιάζονται έτσι;», «Είναι αυτή η λαμπερή εικόνα η αιτία της ευτυχίας των ανθρώπων που μένουν εκεί; Ή αυτός ο λαμπερός κόσμος υπάρχει για να καλύψει κάποιες άσχημες πλευρές της ζωής π.χ. του σχολείου;». Οι μαθητικές απόψεις καταγράφονταν στο ΔΠ καθιστώντας τα παιδιά ενεργούς εταίρους στη διαδικασία της μάθησης και ενισχύοντας την αμφίδρομη επικοινωνία (Δημητρακάκης & Σοφός, 2010). Επιπλέον αξίζει να σημειωθεί ότι προφορικές συνεισφορές που συνιστούσαν επέκταση, προήγαν τη συζήτηση και γινόταν αφορμή για να οικοδομηθούν γνωστικές συγκρούσεις καταγράφονταν με το όνομα του μαθητή (Διαφάνειες 3, 4) και αποθηκεύονταν –όπως και η όλη συζήτηση- για να ξαναχρησιμοποιηθούν ανάλογα με τις διδακτικές ανάγκες. Για παράδειγμα στο ερώτημα «Πώς παρουσιάζεται το κτίριο του σχολείου; Τι συναισθήματα σας δημιουργεί;» αξιοσημείωτη ήταν η απάντηση του Αναγνώστη ότι «*Το δικό μας σχολείο είναι πολύ καλύτερο, κυρία*». Αξιοποιήθηκε το σχόλιο για να δημιουργηθεί η εξής γνωστική σύγκρουση «Γιατί είναι καλύτερο, Αναγνώστη; Εμείς έχουμε ένα προκάτ παλιό κτίριο, πολύ μικρό, ενώ οι μαθητές/τριες στο σίριαλ έχουν ένα εξαιρετικό κτίριο με πολύ μεγάλη αυλή». Ο Αναγνώστης αιτιολόγησε ότι «*το σχολείο μας είναι καλύτερο γιατί είναι καλύτερη η κοινωνία του σχολείου μας. Και όταν εμείς τα παιδιά εδώ μαλώνουμε, εσείς οι δάσκαλοι προσπαθείτε να μας ηρεμήσετε, ενώ αυτό δε συμβαίνει σε εκείνο το σχολείο*» (Διαφάνεια 5). Με το πέρας του τρίτου ερωτήματος εισήχθη στη συζήτηση η επιστημονική έννοια «στερεότυπο» και καταγράφηκε η σημασία της: «*ό,τι παρουσιάζεται με τον ίδιο τρόπο, ό,τι εμφανίζεται με την ίδια μορφή*» (διαφάνεια 6). Οι μαθητές/τριες συνάντησαν δυσκολία ως προς την αφομοίωση της νέας επιστημονικής έννοιας. Αξιοποιήθηκε το εργαλείο της κουρτίνας που διαθέτει ο ΔΠ για πολλαπλή απόκρυψη και εμφάνιση της σημασίας της λέξης προκειμένου αυτή να κατακτηθεί. Άλλωστε κατά τον Vygotsky οι επιστημονικές έννοιες είναι η πύλη μέσω της οποίας εισέρχεται η συνειδητοποίηση στο παιδί. Οι προφορικές αλληλεπιδράσεις συνεχίστηκαν με άξονα τη δεύτερη θεματική ενότητα, *τα παιδιά*, και με τον ίδιο τρόπο αξιοποιήθηκαν οι δυνατότητες του ΔΠ αλλά και η επιστημονική έννοια στερεότυπο και για τα εξής επόμενα ερωτήματα «Πώς παρουσιάζεται στο σχολείο ο κόσμος των μαθητών/τριών; Πώς παρουσιάζονται οι δύο μαθήτριες Αντονέλα και Πάτυ ως προς το χαρακτήρα και

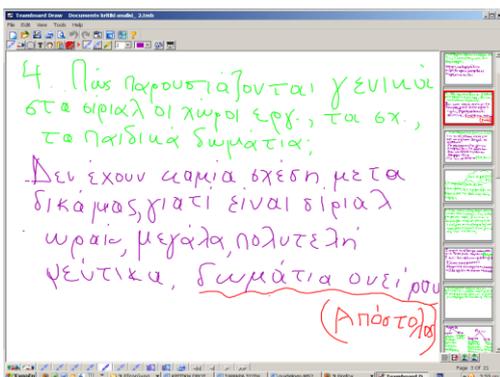
την εμφάνιση;», «Ποιο είναι το στερεότυπο που δημιουργείται;», «Συνήθως πώς παρουσιάζεται στα σίριαλ ο τύπος του πετυχημένου ανθρώπου;» (Διαφάνειες 8,9).

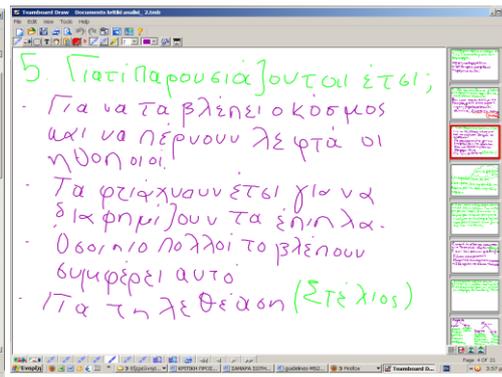
Διαφάνεια 1.

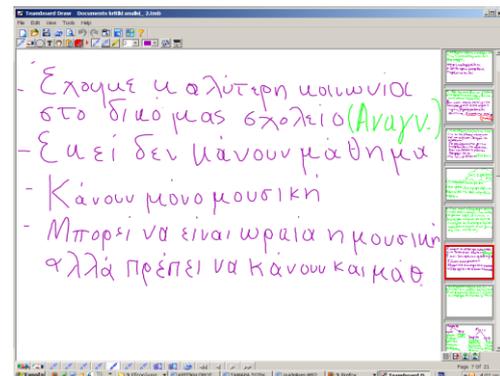
Διαφάνεια 2.

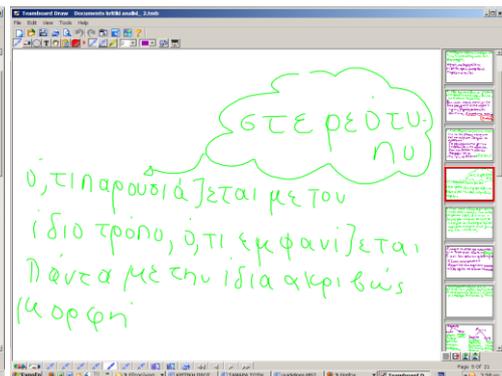
Διαφάνεια 3.

Διαφάνεια 4.

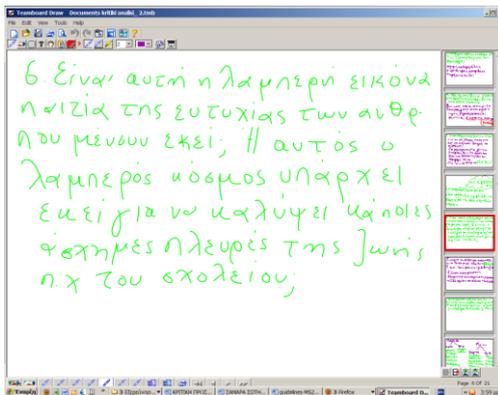
Διαφάνεια 5.

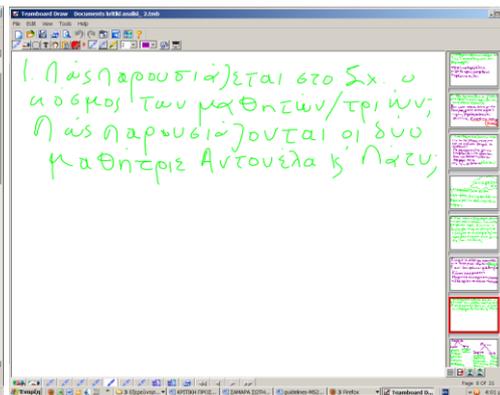
Διαφάνεια 6.

Σε όλη τη διάρκεια του μαθήματος μέσω της συζήτησης επιδιώχθηκε να αποδομηθούν τα στερεότυπα που το σίριαλ δημιουργούσε. Στο σημείο αυτό τελείωσε το διδακτικό δώρο και ως εργασίες για το σπίτι δόθηκαν οι εξής α) να

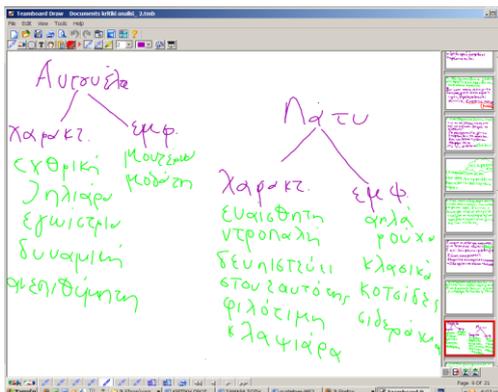
χρησιμοποιήσουν τη νέα επιστημονική έννοια στερεότυπο μέσα σε προτάσεις τα παιδιά και β) να εντοπίσουν στο πρώτο γραπτό τους κείμενο έναν από τους χαρακτηρισμούς της πρωταγωνίστριας για την οποία έγραψαν και να τον αιτιολογήσουν χρησιμοποιώντας και ένα παράδειγμα.

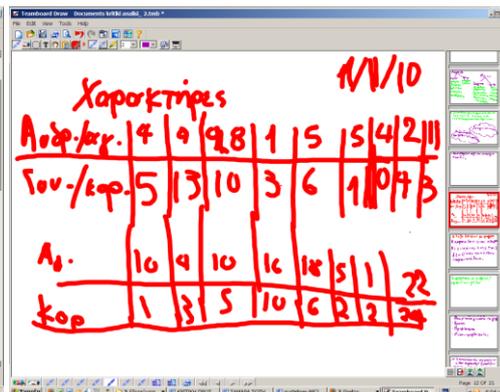
Διαφάνεια 7.

Διαφάνεια 8.

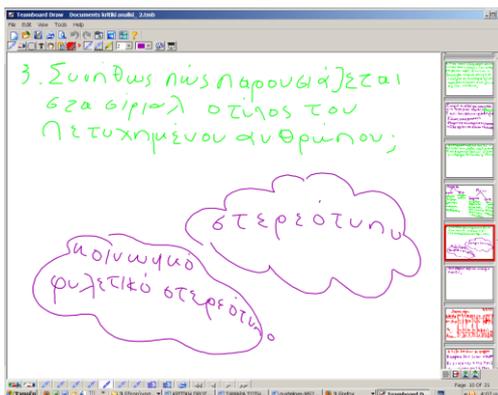
Διαφάνεια 9.

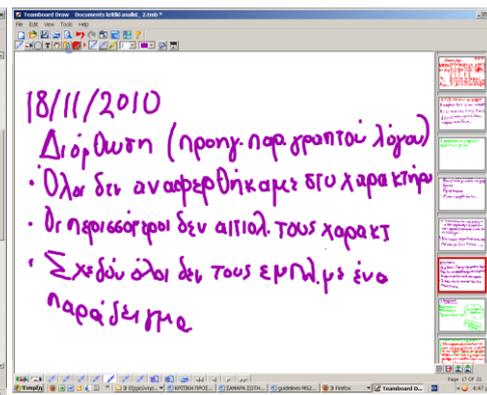
Διαφάνεια 10.

Το επόμενο δίωρο, μετά μία εβδομάδα, καταρχήν πραγματοποιήθηκε επανάκτηση της προηγούμενης συζήτησης και αναστοχασμός. Οι μαθητές/τριες ανέλαβαν το ρόλο του εκπαιδευτικού ανακαλώντας τα όσα είχαν συζητηθεί αξιοποιώντας τη δυνατότητα του ΔΠ για εύκολη μετάβαση-πλοήγηση μεταξύ των διαφορετικών σημείων (Δημητρακάκης & Σοφός, 2010) του προηγούμενου μαθήματος. Έρευνες εξάλλου έχουν καταδείξει ότι οι σημειώσεις που γίνονται κατά τη διάρκεια του μαθήματος μπορεί να παίξουν σημαντικό ρόλο στις επαναλήψεις και να οδηγήσουν σε καλύτερα αποτελέσματα στην παρακολούθηση των μαθητών/τριών (Cogill, 2003). Στη συνέχεια ανακοινώθηκαν στην ολομέλεια της τάξης οι προτάσεις των παιδιών στις οποίες έγινε χρήση της νέας επιστημονικής έννοιας «στερεότυπο». Συναντήθηκαν δυσκολίες γιατί υπήρξε σύγχυση με την επιστημονική έννοια «συνήθεια». Στο δικτυακό τόπο του Σχολείου μας είναι αναρτημένο το on – line λεξικό του Μ.

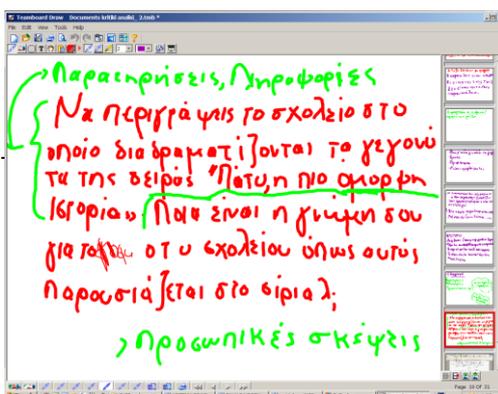
Τριανταφυλλίδη. Έγινε επίσκεψη στο σχετικό δικτυακό τόπο του λεξικού, πληκτρολογήθηκαν οι λέξεις στερεότυπο, συνήθεια, διαβάστηκαν από κοινού οι ορισμοί, αφού μέσω του ΔΠ προβλήθηκαν στην ολομέλεια της τάξης, έγινε μετάβαση στη διαφάνεια του προηγούμενου μαθήματος όπου είχε αναγραφεί η σημασία της λέξης, και ακολουθήθηκε η μέθοδος της «έκφωνης σκέψης» από την εκπαιδευτικό. Τελικά μέσω των προφορικών αλληλεπιδράσεων εντοπίστηκε η διαφορά στο ότι η λέξη «στερεότυπο» ως προς τη χρήση της είναι αρνητικά φορτισμένη σε σχέση με τη λέξη «συνήθεια». Κατόπιν μοιράστηκε στις ομάδες των παιδιών ένα απόσπασμα από το βιβλίο του Π. Καλιότσου «Ένα σακί μαλλιά» και τους ζητήθηκε να κάνουν σιωπηρή ανάγνωση και έπειτα κατά ομάδες να εντοπίσουν χαρακτήρες οι οποίοι ανεξάρτητα από την εξωτερική τους εμφάνιση πραγματοποίησαν σημαντικές πράξεις. Οι απόψεις των παιδιών ανακοινώθηκαν στην ολομέλεια της τάξης και μέσα από προφορικές αλληλεπιδράσεις συνοικοδομήθηκε η θέση ότι στο λογοτεχνικό αυτό κείμενο οι εν λόγω χαρακτήρες ανατρέπουν τα κοινωνικά στερεότυπα που η τηλεόραση τις περισσότερες φορές κτίζει. Επίσης κατά τη διάρκεια αυτού του μαθήματος αξιοποιήθηκε μια προηγούμενη έρευνα των παιδιών στο λογοτεχνικό βιβλίο που διάβαζαν όπου τους είχε ζητηθεί να εντοπίσουν ο/η καθένας/μία πόσοι είναι οι ανδρικοί/αγορίστικοι και πόσοι οι γυναικείοι/κοριτσίστικοι χαρακτήρες. Στο ΔΠ πίνακα δημιουργήθηκε πίνακας και καταγράφηκαν τα δεδομένα (Διαφάνεια 10) τα οποία διερευνήθηκαν. Το συμπέρασμα ήταν ότι υπερτερούν αριθμητικά οι ανδρικοί/αγορίστικοι χαρακτήρες. Αυτό το δεδομένο έδωσε αφορμή για συζήτηση γύρω από την έννοια κοινωνικό φυλετικό στερεότυπο (Διαφάνεια 11). Το μάθημα τελείωσε και ζητήθηκε από τα παιδιά για το επόμενο σε μία εβδομάδα μάθημα α) να επαναλάβουν τα ατομικά φύλλα εργασίας που σταδιακά συνοικοδομήθηκαν στην τάξη και β) αξιοποιώντας μια προηγούμενη δραστηριότητα με θέμα «τι εκτιμούν οι άλλοι σε μένα» να αιτιολογήσουν γραπτά τους χαρακτηρισμούς που οι άλλοι τους αποδίδουν.

Διαφάνεια 11.

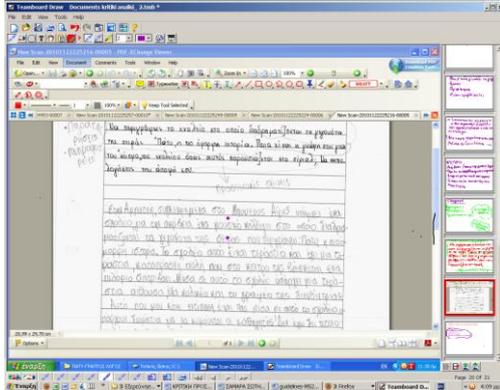
Διαφάνεια 12.

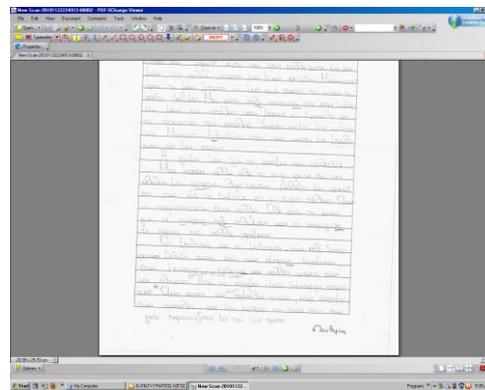
Διαφάνεια 13.

Το τρίτο δίωρο διατέθηκε στο μεγαλύτερο μέρος του για την παραγωγή γραπτού λόγου. Αρχικά επισημάνθηκαν στα παιδιά από την εκπαιδευτικό τα θετικά στοιχεία της προηγούμενης παραγωγής γραπτού λόγου, αλλά και η απουσία κυρίως αιτιολόγησης των χαρακτηρισμών που αφορούσαν τις πρωταγωνίστριες Πάτυ και Αντονέλα. Οι σχετικές παρατηρήσεις καταγράφηκαν στο ΔΠ (Διαφάνεια 12). Ακολούθησε ανάγνωση της αιτιολόγησης των προσωπικών τους χαρακτηρισμών που τους είχε ανατεθεί ως εργασία στο σπίτι. Η δραστηριότητα αυτή έγινε με στόχο να ενισχυθεί το γνωστικό τους υπόβαθρο ως προς τη χρήση αιτιολογικών προτάσεων. Στη συνέχεια στο ΔΠ καταγράφηκε το εξής θέμα για παραγωγή γραπτού λόγου «Να περιγράψεις το σχολείο στο οποίο διαδραματίζονται τα γεγονότα της τηλεοπτικής σειράς ‘Πάτυ, η πιο όμορφη ιστορία’. Ποια είναι η γνώμη σου για τον κόσμο του σχολείου όπως αυτός παρουσιάζεται στο σίριαλ; Να αιτιολογήσεις την άποψή σου» (Διαφάνεια 13). Οι μαθητές/τριες κλήθηκαν να ανακαλέσουν τη δομή του κειμενικού είδους της περιγραφής και να την καταγράψουν στο ΔΠ (Διαφάνεια 14). Επίσης πραγματοποιήθηκε μέσω της δυνατότητας του ΔΠ εκ νέου μετάβαση – πλοήγηση στα διάφορα σημεία των προηγούμενων μαθημάτων με στόχο μέσα με την ενίσχυση του αισθήματος της συνιδιοκτησίας στη συνοικοδομημένη γνώση (Becta, 2003) να ανακληθούν οι προφορικές αλληλεπιδράσεις και να αξιοποιηθούν ως γέφυρες για τη μετάβαση στο γραπτό λόγο (Σαμαρά, 2009; Σαμαρά & Κωστούλη, 2007).

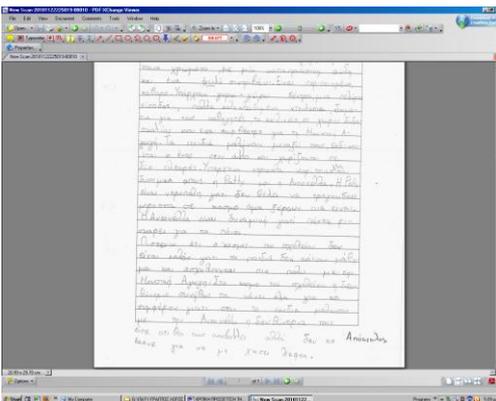
Το τελευταίο δίωρο πραγματοποιήθηκε από κοινού διόρθωση των μαθητικών γραπτών. Τα γραπτά κείμενα των παιδιών, όπως έχει προαναφερθεί, είχαν μετατραπεί από την εκπαιδευτικό από την προηγούμενη μέρα σε αρχεία pdf. Στον Η/Υ της τάξης είχε ήδη εγκατασταθεί το λογισμικό που διατίθεται ελεύθερα στο διαδίκτυο PDF-XChange Viewer και αποτελεί ένα πολύ εύχρηστο εργαλείο με το οποίο μπορεί κανείς να προσθέσει σχόλια σε κάθε αρχείο pdf. Η προβολή κάποιων από τα μαθητικά γραπτά (Διαφάνειες 15,16,17,18) στην ολομέλεια της τάξης προς συζήτηση και η προσθήκη των σχετικών διορθωτικών σχολίων που συνοικοδομήθηκαν από τις προφορικές αλληλεπιδράσεις εκπαιδευτικού και παιδιών αλλά και η από κοινού δημιουργία στρατηγικών με στόχο ένα πιο αποτελεσματικό κριτικό λόγο έγιναν με τη βοήθεια των εργαλείων του ΔΠ. Χωρίς και πάλι να γίνει χρήση επιστημονικών εργαλείων για την προσπέλαση του παραγόμενου γραπτού λόγου η ανάγνωση και η συζήτηση γύρω από αυτόν κατέδειξαν το πέρασμα από ένα επιφανειακό σε ένα πιο συνειδητό κριτικό λόγο.

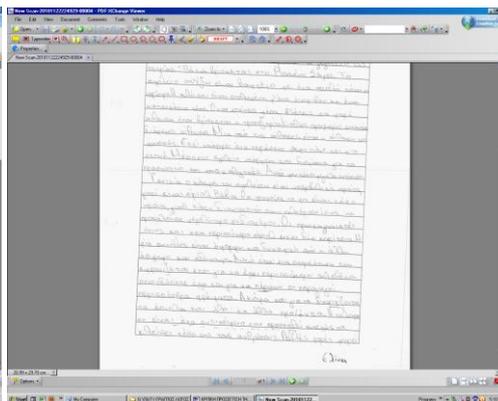
Διαφάνεια 15.

Διαφάνεια 16.

Διαφάνεια 17.

Διαφάνεια 18.

5. Επίλογος

Στο νέο ΑΠΣ για τη διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας στην Κύπρο μεταξύ άλλων αναγράφεται ότι απώτερος σκοπός της γλωσσικής διδασκαλίας είναι η συνδιαμόρφωση των μαθητών/τριών σε κριτικά υποκείμενα, σε άτομα που μπορούν να διαπραγματεύονται κριτικά τον κόσμο τους αλλά και τον κόσμο γενικότερα μέσα από τα κείμενα που παράγουν ή καλούνται να επεξεργαστούν, με τελικό σκοπό τη συγκρότησή τους σε ενεργούς πολίτες (Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας – Θεωρητικό πλαίσιο 2010). Στο παρόν διδακτικό σενάριο έγινε μια πρώτη προσπάθεια ανάπτυξης μιας πιο συνειδητής κριτικής στάσης από την πλευρά των μαθητών/τριών της Ε΄ Δημοτικού απέναντι είτε στα σαφή είτε στα υπονοούμενα νοήματα της τηλεοπτικής σειράς «Πάτυ, η πιο όμορφη ιστορία». Αξιοποιήθηκαν συνεργατικές πρακτικές κατά τη συνοικοδόμηση των προφορικών διαδράσεων μεταξύ της εκπαιδευτικού και των παιδιών γύρω από το

θέμα αλλά και γύρω από το τελικό γραπτό κείμενο παραγωγής λόγου. Προς την κατεύθυνση των συνεργατικών πρακτικών αλλά και προς την ανάδειξη των παιδιών ως εταίρων στην εκπαιδευτική διαδικασία συνέβαλε και η χρήση του ΔΠ. Η ανάπτυξη ενδιαφέροντος από τους μαθητές/τριες, η δυνατότητα σταδιακής καταγραφής των νοημάτων που έμπαιναν υπό διαπραγμάτευση, η αποθήκευσή τους, η μετάβαση σε καθένα από τα νοήματα όταν οι διδακτικές ανάγκες το απαιτούσαν αλλά και η δυνατότητα από κοινού ανάγνωσης των μαθητικών γραπτών κειμένων και από κοινού συζήτησής τους είναι μερικά από τα πλεονεκτήματα που συνέβαλαν σε ένα πιο αποτελεσματικό μάθημα.

Βιβλιογραφία

- Alexanderson, M. mfl (2001). *Bland barn och dadorer. Larandets villkor I motelmed nya medier*. Lund: Studentlitteratur
- Apple, M. (2008). *Επίσημη γνώση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Επίκεντρο.
- ΑΠΣ - ΔΕΠΠΣ Ελληνικής Γλώσσας για το Δημοτικό (2003). *Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών - Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Ανακτήθηκε 11/12/2010, από τη διεύθυνση <http://www.pi-schools.gr/lessons/hellenic/>
- Δημητρακάκης, Κ. & Σοφός, Α. (2010). Ο διαδραστικός πίνακας στη διδασκαλία – Ερευνητική προσέγγιση ως προς τις εμπειρίες των εκπαιδευτικών. Ανακτήθηκε 8/11/2010, από τη διεύθυνση <http://users.sch.gr/kdimitrakakis/Entupa/O%20DIADRASTIKOS%20PINAKAS%20STH%20DIDASKALIA.pdf>
- Becta, 2003. Ανακτήθηκε 14/12/2010, από τη διεύθυνση http://partners.becta.org.uk/upload-dir/downloads/page_documents/research/wtrs_motivation.pdf
- Cogill, J. (2003) How is the interactive whiteboard being used in primary school and how does this affect teachers in teaching ανακτήθηκε 10/11/2010, από τη διεύθυνση <http://virtuallearning.org.uk/whiteboards/TFS> Interactive whiteboards in the primary school
- Κουστουράκης, Γ. & Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2010). Οδεύοντας προς το νέο σχολείο των ΤΠΕ. Μια διεπιστημονική προσέγγιση. Στο Α. Τζιμογιάννης (επιμ.), *Οι ΤΠΕ στην εκπαίδευση: 7^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή της Ε.Τ.Π.Ε., 23-26 Σεπτεμβρίου 2010* τόμος II, (σελ. 581-592), Κόρινθος: Εκδόσεις Ε.Τ.Π.Ε.
- Kostouli, T. (Ed.) (2005). *Writing in context (s). Textual Practices and Learning Processes in Sociocultural Settings*. Boston: Springer.
- Kostouli, T. (2005^a). Introduction. Making social meanings in contexts: Writing, literate activities and learning processes in sociohistorical communities. In T. Kostouli (Ed.) *Writing in Context(s): Textual Practices and Learning Processes in Sociocultural Settings*. (1-26). Boston: Springer.

- Κωστούλη, Τ. (2010). Κριτικός Γραμματισμός Ι. Ανακτήθηκε 11 Δεκεμβρίου 2010, από τη διεύθυνση http://www.pi.ac.cy/pi/index.php?option=com_content&view=article&id=502%3A2010-12-01-11-36-21&catid=51&Itemid=85&lang=el.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου. (2010). *Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας – Θεωρητικό πλαίσιο*. Ανακτήθηκε 11 Δεκεμβρίου 2010 από http://www.pi.ac.cy/pi/index.php?option=com_content&view=%20article&id=502%3A2010-12-01-11-3621&catid=51&Itemid=85&lang=el
- Ντρενογιάννη, Ε. (2010). Το «νέο σχολείο» και ο ρόλος των ΤΠΕ ως φορέας κοινωνικής μεταρρύθμισης. Στο Α. Τζιμογιάννης (επιμ.) *Οι ΤΠΕ στην εκπαίδευση: 7^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή της Ε.Τ.Π.Ε., 23-26 Σεπτεμβρίου 2010*, (σελ. 593-600). Κόρινθος: Εκδόσεις Ε.Τ.Π.Ε.
- Σαμαρά, Σ. & Κωστούλη, Τ. (2007). Διαδικασίες συνοικοδόμησης κειμενικών ειδών και επικοινωνιακών πλαισίων σε μια σχολική τάξη: μια κοινωνικοπολιτισμική προσέγγιση. Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 28^{ης} ετήσιας συνάντησης του τομέα Γλωσσολογίας του τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ.*
- Σαμαρά, Σ. (2009). *Η διδασκαλία του κειμενικού είδους του επιχειρήματος στο πλαίσιο του σχολικού γραμματισμού. Θεωρία και πράξη*. Θεσσαλονίκη.
- Σαμαρά, Σ. (2011). Έχουμε δικαιώματα και υποχρεώσεις: Διδακτικό Σενάριο με τη συνδρομή των ΤΠΕ και του ΔΠ». Στο *Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία: 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 28-30 Απρίλη 2011*. Πάτρα: Εκδόσεις Ε.Τ.Π.Ε.,
- Slay, H.; Sieborger, I.; Hondginson, C. (2007). *An investigation into the use of interactive whiteboards in south African schools*. Available at <http://scholar.google.gr/scholar?q=An+Investigation+into=the+use+of+interactive>
- Σολωμονίδου, Χ. (2006). *Νέες τάσεις στην εκπαιδευτική τεχνολογία*. Αθήνα. Μεταίχμιο.
- Tapscott, D. (2000). *“Growing Up Digital: The rise of the net generation”*. New York, USA: McGraw-Hill
- Vygotsky, L. S. (1997). *Νους στην κοινωνία*. Gutenberg